Gemeente Edam-Volendam
Postbus 180
1130 AD VOLENDAM

Uw brief van	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
		Z21091166	14 september 2023
Onderwerp	Doorkiesnummer	Bijlage(n)	
Kerkenvisie gemeente Edam-Volendam	Marc Steur (0299) 398 398	1	

Aan de leden van de gemeenteraad Edam-Volendam,

Voor u ligt de Kerkenvisie van de gemeente Edam-Volendam. Met deze kerkenvisie is een document beschikbaar dat inzicht geeft in de waarde en betekenis, de ontwikkelingen in het gebruik en de visie van de betrokken organisaties op alle gebedshuizen in de gemeente Edam-Volendam.
Het vaststellen van de kerkenvisie is een bevoegdheid van het college van Burgemeester en Wethouders .

Met deze informatiebrief willen wij u informeren over de aanleiding, het doel en de totstandkoming van deze visie. Tijdens de themabijeenkomst op 28 september 2023 wordt de Kerkenvisie Edam-Volendam aan u gepresenteerd.

Aanleiding
Kerken en ander religieus vastgoed hebben een beeldbepalende rol in dorpen buurten, wijken en steden. Actieve kerkdeelnames en lidmaatschappen vertonen op veel plaatsen een dalende trend, maar aan het religieus erfgoed, het kerkelijk vastgoed (en hun functie), wordt onverminderd veel waarde gehecht. Dit is waarde van emotionele, religieuze, cultuurhistorische en sociale aard. Deze waarde wordt ook gezien door niet-kerkelijke belanghebbenden of betrokkenen. Om die reden heeft de Rijksoverheid een programma in het leven geroepen om gemeenten aan te moedigen een kerkenvisie op te stellen. De gemeente Edam-Volendam is hier met enthousiasme in meegegaan en heeft het initiatief genomen tot deze kerkenvisie.

Doel
Het primaire doel van de kerkenvisie is zoveel mogelijk behoud van (rijks) monumentale kerkgebouwen. Om dat doel te bereiken is het noodzakelijk om alle kerkgebouwen in samenhang te bezien: van alle tijden, van alle geloven, monumentaal en niet-monumentaal. De belangen van alle betrokken partijen (eigenaren, gemeenten, burgers en erfgoedorganisaties) worden gehoord en gewogen. In gezamenlijkheid wordt zo een duurzaam toekomstperspectief ontwikkeld voor de kerkgebouwen: de kerkenvisie. Hierbij is vooral van belang dat partijen met elkaar de dialoog aangaan over een duurzaam toekomstperspectief voor de kerkgebouwen.

Dit betekent niet dat kerken altijd kerk moeten blijven. Het betekent wel dat het goed is om zuinig te zijn op kerken en gebedshuizen, bewust van de waarde van het gebouw, zowel vanuit cultuurhistorisch als sociaal-maatschappelijk oogpunt, voor kerkleden maar ook voor buurtbewoners. Het betekent ook dat gezamenlijke inzet noodzakelijk is om dit erfgoed toekomstbestendig te laten zijn.

Maatschappelijk draagvlak/participatie
De kerkenvisie is gedurende het proces ontstaan vanuit de dialoog tussen kerkeigenaren, geloofsgemeenschappen, vrijwilligers, beleidsmedewerkers, wethouders, deskundigen met expertises als architectuur, kerkhistorie etc. en verschillende cultuurhistorische verenigingen. In de kerkenvisie is maximaal rekening gehouden met de belangen van kerken. In eerste instantie beslist de eigenaar over de toekomst van het kerkgebouw.

Het bijeenbrengen van inwoners rond het thema kerkgebouwen levert vooral benodigde participatie op als er daadwerkelijk verandering van functie of afstoting van eigendom wordt voorzien. Dit is nu niet aan de orde.

Proces
Het opstellen van een kerkenvisie is geen verplichting, maar is een vrijwillige keuze. Door het ministerie van OCW is met een decentralisatie-uitkering slechts ondersteuning geboden om een visie op te stellen. Op 27 januari 2021 heeft het gemeentebestuur de uitkering aangevraagd met als doel een proces in te richten om samen met betrokken partijen zoals eigenaren, geloofsgemeenschappen en erfgoedorganisaties te komen tot een kerkenvisie.

Op 15 juni 2021 heeft onze gemeente van het ministerie van OCW het bericht gekregen dat de aanvraag wordt ondersteund. Conform de verdeling van middelen op basis van het aantal kerkgebouwen in de gemeente is een bedrag verleend van € 25.000,-, vrij van compensabele btw. Dit bedrag was in 2022 beschikbaar voor uitvoering.

Voor het opstellen van de kerkenvisie is een plan van aanpak opgesteld. Het plan van aanpak is op 12 juli 2022 goedgekeurd door het college van Burgemeester en Wethouders. Er zijn twee geschikte bureaus gevraagd om een offerte. Op 10 oktober 2022 is besloten om adviesbureau Kerk & Co de opdracht te gunnen om de kerkenvisie op te stellen.

De eerste (digitale) gesprekken met de kerkeigenaren zijn gevoerd tussen december 2022 en februari 2023 en waren vooral bedoeld om kennis te maken en verbinding te leggen. De meer inhoudelijke vervolggesprekken zijn vanaf eind maart 2023 gevoerd, in bijna alle gevallen op locatie.

Het maken van een kerkenvisie bestaat uit uitvoerige gesprekken met kerkeigenaren, geloofsgemeenschappen, vrijwilligers, beleidsmedewerkers, wethouders en deskundigen met expertises als architectuur, kerkhistorie. De weerslag van de gesprekken is vertaald in een overzicht per gebedshuis. Hierbij is ook cultuurhistorisch onderzoek gedaan, en wordt inzicht gegeven in de bouwkundige achtergrond en de omgevingswaarde. Ook de geloofsgemeenschappen zijn beschreven en is gesproken met verschillende cultuurhistorische verenigingen.

Binnen de organisatie van de gemeente is de voortgang van het proces, de opzet en uiteindelijk de inhoud van de concept kerkenvisie in drie bijeenkomsten besproken met de 'Stuurgroep Kerkenvisie'. De laatste bijeenkomst was op 11 juli 2023. In de stuurgroep zijn twee wethouders en is het afdelingshoofd van de afdeling ruimtelijke ontwikkeling vertegenwoordigd.

Op 11 juli 2023 is het concept van de kerkenvisie gepresenteerd aan kerkeigenaren en vertegenwoordigers van een cultuurhistorische vereniging of geloofsgemeenschap tijdens een bijeenkomst in de Stolphoevekerk in Volendam. Deze bijeenkomst was druk bezet.
Er was ruimte voor vragen en discussie, ook met afgevaardigden van de gemeente Edam-Volendam. Nadien was er voor de kerkeigenaren en betrokkenen nog 4 weken de gelegenheid om te reageren.

Conclusies en aanbevelingen.
Uit de conclusies blijkt dat veel kerken een vergelijkbare opgave hebben op het gebied van onderhoud, stijgende kosten voor energie, verduurzaming, en bemensing. Vanuit deze conclusies zijn aanbevelingen geformuleerd die richting geven aan het vervolg. Dit vervolg is praktisch maar ook beleidsmatig van aard.

Er worden aanbevelingen gedaan voor een praktisch vervolg in de vorm van blijvend gesprek met eigenaren, het organiseren van een informatieavond over subsidiemogelijkheden, het creëren van een digitaal kerkenplatform,participatie van buurtbewoners en de rol van de gemeente met betrekking advies en informatie over verduurzaming. Deze aanbevelingen zijn voortgekomen uit de gesprekken die gevoerd zijn met kerkeigenaren en betrokkenen als erfgoedorganisaties en historische verenigingen.

Financiële aspecten
De gemeente heeft van het rijk een decentralisatie uitkering van € 25.000,- ontvangen als ondersteuning voor het opstellen van een kerkenvisie voor 19 kerkgebouwen in de gemeente. De kosten voor het externe bureau, (Kerk & Co) en de kosten voor de bijeenkomst in de Stolphoevekerk en de presentatie tijdens de themabijeenkomst zijn gedekt door het ontvangen bedrag.

Communicatie van het besluit
De kerkenvisie is afgerond en op 12 september 2023 vastgesteld door het college van Burgemeester en Wethouders. Na deze themabijeenkomst zal de kerkenvisie naar alle eigenaren van de gebedshuizen en andere betrokkenen worden verstuurd. Er volgt een persbericht en er wordt een web-pagina aangemaakt waarop de kerkenvisie te vinden is.

Vervolg
De kerkenvisie stopt niet met het afronden of vaststellen van een visie. Direct na de themabijeenkomst en het versturen van de kerkenvisie wordt een start gemaakt om invulling te geven aan de conclusies en aanbevelingen uit de kerkenvisie.

Vervolg voor beleid
De kerkenvisie sluit aan bij de Omgevingsvisie daar waar het gaat om de inzet voor het behoud en de bescherming van de monumentale gebouwen en cultuurhistorische waarden. De omgevingsvisie gaat verder:

'Bij (en met) gemeentelijke beschermingen willen we initiatieven die bijdragen aan een duurzaam behoud van onze monumenten of waarden stimuleren. Indien nodig breiden we, binnen de mogelijkheden van de gemeentelijke bevoegdheden, bescherming van waarden uit. Denk daarbij aan nieuwe beschermingen, maar ook de omgeving van (bestaande) monumenten willen we een rol laten spelen'.

Gebouw:
De Kerkenvisie concentreert zich op 19 kerkgebouwen binnen de gemeente Edam-Volendam. Het gaat om gebouwen die als gebedshuis zijn gebouwd. Er is niet gelet op denominatie, oftewel de geloofsrichting of de levensbeschouwelijk stroming. Niet alle gebouwen zijn aangewezen als monument. De onbeschermde status geldt voor de Kerk in Etersheim, de RK Kerk in Oosthuizen en de Moskee in Edam. De Kerk in Etersheim en de RK Kerk in Oosthuizen, beide beeldbepalend en waardevol in de kern van Etersheim en aan het dorpslint in Oosthuizen, komen in aanmerking voor een waardering om te worden aangewezen als gemeentelijk monument.

Gebruik:
Leegstand van monumentale gebouwen moet zoveel mogelijk worden vermeden, zowel uit het oogpunt van het gebouw als ook uit duurzaamheidsoverwegingen. Een leegstaand gebouw wordt over het algemeen slechter onderhouden. Dit komt vooral doordat bij leegstand gebreken niet worden opgemerkt en dus niet worden verholpen. De kans op gevolgschade wordt hierdoor verhoogd.

De gemeente Edam-Volendam hecht veel waarde aan instandhouding en een blijvend religieus, sociaal en/of maatschappelijk gebruik van kerken. Voor oude én nieuwe doelen, voor een oud én nieuw publiek. Zo kunnen deze bijzondere gebouwen blijvend gebruikt worden. In de kerkenvisie is een mogelijk processtappenplan beschreven indien een kerkeigenaar of geloofsgemeenschap overweegt om de kerk een extra of een andere functie te geven. Indien een voortgezet religieus gebruik niet mogelijk blijkt, ligt het voor de hand op zoek te gaan naar passend ander gebruik.

Gemeente
EDAM
VOLENDAM

Passend herbestemmen begint met de vraag voor welke functie(s) het pand en de omgeving geschikt is. Er moet vooraf worden gekeken naar de gevolgen van een nieuw gebruik voor de waarde van het kerkgebouw. Een gebouw -en functieafweging.

De bovenstaande gebouwgerichte ambitie en de gebruiksgerichte ambitie uit de kerkenvisie moeten worden vertaald naar juridische regels in het omgevingsplan.

Wij hopen u met deze brief voldoende te hebben geïnformeerd over de totstandkoming van de Kerkenvisie Edam-Volendam. Wij houden u op de hoogte over het vervolg.

Bijlage: Kerkenvisie Edam-Volendam September 2023.

Met vriendelijke groet,
Het college van burgemeester en wethouders van Edam-Volendam,

de secretaris,	de burgemeester,
H. van der Woude	L.J. Sievers